

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΟΔΟΤΕΣ (WHISTLEBLOWERS)
«Ο περί της Προστασίας Προσώπων που Αναφέρουν Παραβάσεις
του Ενωσιακού και Εθνικού Δικαίου Νόμος του 2022», Ν.6(Ι)/2022

A. Προϋποθέσεις για την προστασία των πληροφοριοδοτών

Πληροφοριοδότης προστατεύεται από τις πρόνοιες του Νόμου όταν πληρούνται όλες οι πιο κάτω προϋποθέσεις:

1. Εμπίπτει στις κατηγορίες προσώπων που αναφέρονται στα άρθρα 5 και 32 του Νόμου και έχει συλλέξει τις πληροφορίες μέσα από το εργασιακό περιβάλλον,
2. Οι πληροφορίες αφορούν παραβάσεις της εθνικής ή ευρωπαϊκής νομοθεσίας που αναφέρονται στα άρθρα 4 και 31 του Νόμου, αντίστοιχα,
3. Είχε βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι οι πληροφορίες σχετικά με παραβάσεις που ανέφερε ήταν αληθείς κατά τον χρόνο της αναφοράς,
4. Η αναφορά έγινε εσωτερικά μέσω των εσωτερικών διαύλων αναφοράς ή εξωτερικά σε αρμόδια αρχή, ή ο πληροφοριοδότης προέβη σε δημόσια αποκάλυψη υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο Νόμος,
5. Οι πληροφορίες δεν πρέπει να έχουν δοθεί κατά παράβαση των κανόνων προστασίας διαβαθμισμένων πληροφοριών, του δικηγορικού ή ιατρικού απορρήτου, του απορρήτου των δικαστικών συσκέψεων και των κανόνων της ποινικής δικονομίας ή η πρόσβαση σε αυτές και η κοινοποίησή τους να μην συνιστά ποινικό αδίκημα.

Διευκρινίζεται ότι ο Νόμος εφαρμόζεται και σε περίπτωση ανώνυμης αναφοράς παραβάσεων, νοουμένου ότι μετά την ανώνυμη αναφορά ο πληροφοριοδότης ταυτοποιηθεί. Στην περίπτωση αυτή, ο πληροφοριοδότης έχει δικαίωμα προστασίας σε περίπτωση που έχει υποστεί αντίποινα.

B. Στοιχεία Επικοινωνίας Αρμόδιας Αρχής

Το Τμήμα Τελωνείων έχει θεσπίσει δίαυλο αναφοράς για την παραλαβή και παρακολούθηση «εξωτερικών» και «εσωτερικών» αναφορών. Ο Τομέας Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου έχει οριστεί ως ο αρμόδιος τομέας διαχείρισης των αναφορών, οι οποίες μπορούν να υποβληθούν γραπτώς, ή προφορικώς, ή/και με τους δύο τρόπους, ως εξής:

α) Τηλεφωνική γραμμή: 22601698 / 22601668

*Οι συνδιαλέξεις κατά τη χρήση της εν λόγω τηλεφωνικής γραμμής καταγράφονται μόνο κατόπιν συναίνεσης του πληροφοριοδότη. Σε άλλη περίπτωση, τηρούνται πλήρη και ακριβή πρακτικά της συνομιλίας. Στις περιπτώσεις που ο πληροφοριοδότης έχει αποκαλύψει την ταυτότητά του, παρέχεται η δυνατότητα στον πληροφοριοδότη να επαληθεύσει, να διορθώσει και να συμφωνήσει με τα πρακτικά της συνομιλίας, υπογράφοντάς τα.

β) Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: cmichael@customs.mof.gov.cy / lpanaou@customs.mof.gov.cy ή τηλεομοιότυπο (fax): 22602762

γ) Ταχυδρομική διεύθυνση: Αρχιτελωνείο, Γωνία Μιχαήλ Καραολή & Γρηγόρη Αυξεντίου, Λευκωσία 1096 υπόψη Τομέα Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου του Αρχιτελωνείου με την ένδειξη «ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ».

δ) Διευθέτηση προσωπικής συνάντησης κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας του πληροφοριοδότη στην τηλεφωνική γραμμή που καθορίζεται στην παράγραφο (α) ανωτέρω. Σε τέτοια περίπτωση ισχύουν οι ίδιες διαδικασίες σε σχέση με την καταγραφή της συνομιλίας και/ή την τήρηση πρακτικών, όπως περιγράφονται στην παράγραφο (α).

Γ. Διαδικασία χειρισμού αναφορών και είδος παρακολούθησης

Με την παραλαβή της αναφοράς, και εντός (7) επτά ημερών, κοινοποιείται στον πληροφοριοδότη βεβαίωση παραλαβής της. Η εν λόγω βεβαίωση δίδεται είτε γραπτώς στην ταχυδρομική ή ηλεκτρονική διεύθυνση του πληροφοριοδότη, εφόσον τέτοια έχει παρασχεθεί, είτε προφορικά μέσω τηλεφώνου. Με την εν λόγω βεβαίωση παραλαβής, ο

πληροφοριοδότης ενημερώνεται επίσης για το χρονικό διάστημα εντός του οποίου θα λάβει ενημέρωση αναφορικά με τα αποτελέσματα της διερεύνησης της αναφοράς, το οποίο δεν υπερβαίνει τους τρεις (3) μήνες από την ημερομηνία της αποστολής βεβαίωσης παραλαβής ή τους έξι (6) μήνες σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις.

Στη συνέχεια, ο Τομέας Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου, παρακολουθεί την αναφορά, αξιολογώντας την ακρίβεια των ισχυρισμών της και την πιθανότητα λήψης μέτρων για αντιμετώπιση της αναφερόμενης παράβασης. Συγκεκριμένα, εφόσον προβεί στην αξιολόγηση της ακρίβειας των ισχυρισμών με διεξαγωγή έρευνας, βάσει των εξουσιών που παρέχονται στην αρμόδια αρχή από την εκάστοτε εθνική ή ενωσιακή νομοθεσία, ο Τομέας Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου εξετάζει κατά πόσο θα προχωρήσει σε περαιτέρω μέτρα παρακολούθησης, όπως η έναρξη δικαστικής διαδικασίας για ανάκτηση κονδυλίων, η προώθηση της υπόθεσης για έναρξη ποινικής διαδικασίας, η παραπομπή της αναφοράς σε άλλη αρμόδια αρχή για περαιτέρω ενέργειες, ή η περάτωση της διαδικασίας λόγω έλλειψης επαρκών αποδεικτικών στοιχείων.

Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης της αναφοράς, ο Τομέας Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου μπορεί να απαιτήσει από τον πληροφοριοδότη, είτε γραπτώς στην ταχυδρομική ή ηλεκτρονική διεύθυνση του πληροφοριοδότη, εφόσον τέτοια έχει παρασχεθεί, είτε προφορικά μέσω τηλεφώνου, να διευκρινίσει τις πληροφορίες που γνωστοποιούνται ή να παράσχει πρόσθετες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στον πληροφοριοδότη.

Η ενημέρωση του πληροφοριοδότη η οποία περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της διερεύνησης της αναφοράς, δίδεται με τον ίδιο τρόπο που δίδεται η βεβαίωση παραλαβής, ως περιγράφεται ανωτέρω. Σε περίπτωση που ο πληροφοριοδότης δεν έχει παράσχει κανένα στοιχείο επικοινωνίας, μπορεί να λάβει την ανωτέρω πληροφόρηση προφορικά, επικοινωνώντας με τον Τομέα Πληροφοριών και Ανάλυσης Κινδύνου στην τηλεφωνική γραμμή που αναφέρεται ανωτέρω.

Οι πληροφορίες που λαμβάνονται, ανταλλάσσονται ή διαβιβάζονται κατά την παραλαβή αναφορών πραγματικών ή ενδεχόμενων παραβάσεων του ενωσιακού ή και εθνικού δικαίου, τυγχάνουν χειρισμού σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εμπιστευτικότητας, όπως αυτές προβλέπονται στο άρθρο 17 του Νόμου.

Δ. Καθεστώς απορρήτου και Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Αναφορικά με το καθεστώς απορρήτου που εφαρμόζεται στις αναφορές, η Αρμόδια Αρχή επισύρει την προσοχή των πληροφοριοδοτών στις κάτωθι περιστάσεις, υπό τις οποίες τα εμπιστευτικά στοιχεία ενός πληροφοριοδότη δύναται να δημοσιοποιούνται:

(α) στο πλαίσιο αστικής ή ποινικής ή άλλης δικαστικής διαδικασίας, όπου η Αρμόδια Αρχή καλείται να προσκομίσει στοιχεία ή να δώσει μαρτυρία, ή σε ποινική ή πειθαρχική διαδικασία·
(β) σε περίπτωση που η Αρμόδια Αρχή προβαίνει σε αποκάλυψη, η οποία αποτελεί αναγκαία και αναλογική υποχρέωση που επιβάλλεται από το ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο, στο πλαίσιο ερευνών των εθνικών αρχών ή δικαστικών διαδικασιών, μεταξύ άλλων, με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αναφερομένου·

(γ) στα πλαίσια του δικαιώματος ακρόασης του αναφερομένου, δίδοντας στο εν λόγω πρόσωπο πρόσβαση στα στοιχεία του σχετικού διοικητικού φακέλου.

Όσον αφορά στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αναφορών, η Αρμόδια Αρχή συμμορφώνεται με τον Κανονισμό 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, τον περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και της Ελεύθερης Κυκλοφορίας των Δεδομένων αυτών Νόμο του 2018 (Ν. 125(Ι)/2018) και τον περί

της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα από Αρμόδιες Αρχές για τους Σκοπούς της Πρόληψης, Διερεύνησης, Ανίχνευσης ή Δίωξης Ποινικών Αδικημάτων ή της Εκτέλεσης Ποινικών Κυρώσεων και για την Ελεύθερη Κυκλοφορία των Δεδομένων αυτών Νόμο του 2019 (44(I)/2019). Περαιτέρω, κάθε ανταλλαγή ή διαβίβαση πληροφοριών από τα θεσμικά και λοιπά όργανα ή τους οργανισμούς της Ένωσης πραγματοποιείται σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΕ 2018/1725.

Επισημαίνεται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται στο πλαίσιο αναφορών διαγράφονται εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία περάτωσης της διαδικασίας. Σε περίπτωση που έχουν αρχίσει δικαστικές ή πειθαρχικές διαδικασίες κατά του αναφερόμενου ή του πληροφοριοδότη, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διατηρούνται για όλη τη διάρκεια των εν λόγω διαδικασιών, περιλαμβανομένης της περίπτωσης άσκησης έφεσης ή ένστασης, και, αφού παρέλθει ένα (1) έτος από τη διεκπεραίωσή τους, διαγράφονται.

E. Μέσα και διαδικασίες προστασίας κατά αντιποίνων

Πληροφοριοδότης ο οποίος υποβάλλει αναφορά, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου, προστατεύεται αυτόματα από μία σειρά από πράξεις που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως εκδικητικές συμπεριφορές ή αντίποινα, ενώ, παράλληλα, απολαμβάνει σημαντικά μέτρα προστασίας.

1. Δικαστικά μέτρα για άρση εκδικητικής συμπεριφοράς και διεκδίκηση αποζημίωσης
Σε περίπτωση που πληροφοριοδότης υποστεί οποιαδήποτε εκδικητική συμπεριφορά ή βλάβη, δικαιούται να απευθυνθεί σε αρμόδιο δικαστήριο (Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών ή Επαρχιακό Δικαστήριο ή Διοικητικό Δικαστήριο, ανάλογα με την περίπτωση), για να αρθεί οποιοδήποτε αντίποινο, και παράλληλα, για να διεκδικήσει τυχόν αποζημιώσεις.

Ο πληροφοριοδότης πρέπει να αποδείξει ότι υπέβαλε αναφορά ή προέβη σε δημόσια αποκάλυψη και ότι μετά από αυτή του την ενέργεια υπέστη κάποια βλάβη, πχ. απολύθηκε, ή υποβιβάστηκε ή ξεκίνησε πειθαρχική έρευνα εναντίον του, κλπ. Τότε, δημιουργείται μαχητό τεκμήριο ότι η βλάβη είναι αποτέλεσμα αντιποίνων λόγω της αναφοράς που υπέβαλε. Δηλαδή, εναπόκειται πλέον στο άλλο πρόσωπο να αποδείξει ότι το μέτρο που προκάλεσε τη βλάβη δεν συνιστά εκδικητική ενέργεια, αλλά βασίστηκε σε δεόντως αιτιολογημένους λόγους, άσχετους με το γεγονός της υποβολής της αναφοράς.

Αν το Δικαστήριο αποφασίσει ότι πράγματι ο πληροφοριοδότης έχει υποστεί οποιοδήποτε αντίποινο ή/και βλάβη λόγω εκδικητικής συμπεριφοράς, τότε θα επιδικάσει αποζημιώσεις που θα καλύπτουν τόσο την υλική ζημιά αλλά και τυχόν ηθική ή σωματική βλάβη που έχει υποστεί ο πληροφοριοδότης. Ταυτόχρονα, οποιοδήποτε μέτρο αντιποίνου έχει υποστεί ο πληροφοριοδότης θεωρείται εξ αρχής άκυρο, δηλαδή ως να μην έγινε ποτέ. Μάλιστα, αν πρόσωπο απολύθηκε λόγω της υποβολής αναφοράς και επιθυμεί να επιστρέψει στην εργασία του, τότε το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών διατάσσει ακόμη και την επαναπρόσληψή του.

2. Προστασία από τυχόν αστική ευθύνη

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο πληροφοριοδότης για να υποστηρίξει την αναφορά του είναι πιθανόν να χρειαστεί να κοινοποιήσει στον εσωτερικό ή εξωτερικό μηχανισμό υποβολής της αναφοράς, ή κατά την δημόσια αποκάλυψη, πληροφορίες, στοιχεία, έγγραφα, για τα οποία ισχύει κάποιος περιορισμός, πχ. λόγοι απορρήτου ή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αν ο εργαζόμενος έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι η κοινοποίηση των πληροφοριών αυτών ήταν αναγκαία για να αποκαλυφθεί η παράβαση, τότε δεν θα θεωρείται ότι έχει παραβιάσει τους περιορισμούς αυτούς και κατ' επέκταση δεν θα υπέχει οποιαδήποτε αστική ευθύνη.

Η προστασία αυτή δεν επεκτείνεται όμως στις περιπτώσεις όπου η απόκτηση ή η πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές συνιστά ξεχωριστό ποινικό αδίκημα. Γι' αυτό, αν ο πληροφοριοδότης με την κοινοποίηση των πληροφοριών διαπράττει ποινικό αδίκημα τότε μπορεί να διωχθεί ποινικά.

Επιπλέον, ο πληροφοριοδότης που υπέβαλε αναφορά σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου, δεν έχει ευθύνη σε σχέση με αστικές διαδικασίες, όπως είναι η αγωγή για δυσφήμιση, προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, παράβαση της υποχρέωσης τήρησης του απορρήτου, παράβαση των κανόνων για την προστασία προσωπικών δεδομένων, αποκάλυψη εμπορικού απορρήτου, ή για αιτήσεις αποζημίωσης βάσει του ιδιωτικού, του δημόσιου ή του συλλογικού εργατικού δικαίου.

Μάλιστα, σε περίπτωση που ξεκινήσει μία τέτοια υπόθεση εναντίον του, ο πληροφοριοδότης έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί ότι υπέβαλε αναφορά ή προέβη σε δημόσια αποκάλυψη, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου και να ζητήσει την απόρριψη της αγωγής.

***Σημείωση:** Οι πληροφοριοδότες προστατεύονται από την ευθύνη λόγω παράβασης του απορρήτου, νοουμένου ότι οι πληροφορίες δεν έχουν δοθεί κατά παράβαση των κανόνων προστασίας διαβαθμισμένων πληροφοριών, του δικηγορικού ή ιατρικού απορρήτου, του απορρήτου των δικαστικών συσκέψεων και των κανόνων της ποινικής δικονομίας ή η πρόσβαση σε αυτές και η κοινοποίησή τους να μην συνιστά ποινικό αδίκημα, και νοουμένου ότι δεν αφορούν παραβάσεις κανόνων για ζητήματα ή συμβάσεις που άπτονται ζητημάτων άμυνας ή ασφάλειας, εκτός εάν καλύπτονται από τις σχετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Μάρτυρας σε ποινική διαδικασία

Ανάλογα με τη φύση του περιεχομένου της αναφοράς και τη σοβαρότητα της υπόθεσης, είναι πιθανόν να κινηθεί ποινική διαδικασία κατά προσώπου που αναφέρεται στην καταγγελία.

Σε τέτοια περίπτωση είναι πιθανόν να χρειαστεί ο πληροφοριοδότης να καταθέσει ως μάρτυρας ενώπιον του Δικαστηρίου για να διευκολυνθεί η στοιχειοθέτηση της κατηγορίας. Ο Νόμος προνοεί ότι σε τέτοιες περιπτώσεις, ο πληροφοριοδότης απολαμβάνει μέτρα προστασίας που αποσκοπούν κυρίως στη διαφύλαξη της ανωνυμίας του, όπως για παράδειγμα, να καταθέσει στην απουσία του κατηγορούμενου, να δοθεί η μαρτυρία μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, να οπτικογραφηθεί η κατάθεσή του. Μάλιστα, ανάλογα με την περίπτωση μπορεί το πρόσωπο αυτό να ενταχθεί και στο Σχέδιο Προστασίας Μαρτύρων και Συνεργατών της Δικαιοσύνης.

4. Υποχρέωση εργοδότη προς συνδρομή

Κάθε εργοδότης οφείλει να προστατεύσει τους εργαζόμενους από κάθε πράξη προϊσταμένου τους ή οποιουδήποτε προσώπου είναι υπεύθυνο γι' αυτούς, η οποία συνιστά αντίποινα λόγω της αναφοράς, και να λαμβάνει κάθε πρόσφορο και έγκαιρο μέτρο, για να τις αποτρέψει. Οι εργοδότες, αμέσως μόλις περιέλθουν σε γνώση τους συγκεκριμένα αντίποινα λόγω της αναφοράς, λαμβάνουν πρόσφορα μέτρα για την άρση και μη επανάληψη των αντιποίνων, καθώς και για την άρση των συνεπειών τους.

Σε περίπτωση που οι εργοδότες δεν λάβουν μέτρα, προς αποτροπή των πιο πάνω συμπεριφορών, τότε μπορεί να θεωρηθούν συναδικοπραγήσαντες, δηλαδή να θεωρηθεί ότι έχουν την ίδια ευθύνη ως να είχαν οι ίδιοι προβεί σε αντίποινα, απειλές ή ενέργειες αντεκδίκησης κατά του πληροφοριοδότη.

ΣΤ. Πληροφορίες

Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες και τα μέσα έννομης προστασίας που είναι διαθέσιμα για την προστασία έναντι αντιποίνων και τα δικαιώματά των πληροφοριοδοτών, είναι διαθέσιμες στο ευρύ κοινό, υπό μορφή «Οδηγών», και μπορούν να ανευρεθούν στον παρακάτω σύνδεσμο της ιστοσελίδας του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως (Λεωφ. Αθαλάσσης 125, 1461 Στρόβολος, Λευκωσία - Κύπρος, Τηλ.: 22805950, Τηλεομοιότυπο: 22518356, Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: registry@mjpo.gov.cy).

<http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/mjpo.nsf/all/463F2ADA1BF13580C22588080026C296?opendocument>